

ΜΝΗΜΗ ΜΙΚΡΑΣΙΑΤΙΚΟΥ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ

Λαϊκά παραμύθια και μύθοι της Μικράς Ασίας

Ζωή Ρομποτή

Α΄ Αρσάκειο Γυμνάσιο Ψυχικού, Τάξη Β΄

Υπεύθυνη καθηγήτρια: Ευδοκία Πατσιλινάκου, χημικός PhD

Τα λαϊκά παραμύθια και οι μύθοι που έφεραν μαζί τους οι Έλληνες πρόσφυγες μετά τη μικρασιατική καταστροφή του 1922 αποτελούν σημαντικό κομμάτι του πολιτισμού μας. Απλοί άνθρωποι, βασιλιάδες, δράκοι, δένδρα που μιλάνε και ζώα με ανθρωπίνες ιδιότητες συνθέτουν τον μαγικό κόσμο των παραμυθιών και μεταδίδουν μια αίσθηση μαγική. Συχνά, το μοτίβο που περιγράφουν το συναντάμε σε πολλά μέρη του κόσμου και με παραλλαγές σε όλη την Ελλάδα. Χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι το παραμύθι από τα Βουρλά: «Ο Πετεινός και ο Σαρανταμπελάς», που αντιστοιχεί στον «Παπουτσωμένο Γάτο», μόνο που σε αυτή την εκδοχή έχουμε τον πετεινό που με τα τεχνάσματά του αλλάζει τη ζωή του φίλου του.

Η Βασιλοπούλα τσοπανάκι

Ο Πετεινός και ο Σαρανταμπελάς

Τα Χρυσομέλικά και τα Χρυσοτσάκατα κορίτσια

Το γενναίο βασιλόπουλο

Η Χιονίστρα

Το μικρασιατικό παραμύθι έχει κι αυτό τη θέση του στην προσπάθειά μας να διασώσουμε ότι μπορούμε από τις κάποτε ελληνικές πατρίδες της Ανατολής. Και η προσπάθεια είναι πολύ δυσκολότερη στη συγκεκριμένη περίπτωση, γιατί οι ρωμαίικες αυτές κοινότητες των Ελλήνων έσβησαν από προσώπου γης μετά από μια τρομακτική ιστορική καταστροφή. Μια Καταστροφή, που ξεκίνησε το 1914 και ολοκληρώθηκε το 1923, με την πλήρη ανταλλαγή των πληθυσμών. Με συμβολικό τρόπο θα μπορούσαμε να πούμε ότι η πυρπόληση της Σμύρνης από τους νικητές, πυρπόλησε και κατάστρεψε παράλληλα και έναν ολόκληρο πολιτισμό. Θραύσματα αυτού του πολιτισμού συλλέγουμε τώρα. Οτιδήποτε σχετίζεται με το μικρασιατικό μας παρελθόν, μας φέρνει αντιμέτωπους με το μεγάλο ιστορικό γεγονός. Με τη μοναδική εκείνη ιστορική στιγμή, που κατέρρεε ο οθωμανικός προνεωτερικός κόσμος, στη θέση του δημιουργούνταν τα νέα έθνη-κράτη και πολλές ευκαιρίες παρουσιάζονταν για τους μέχρι τότε «ραγιάδες» και «γκιαούρηδες». Ήταν όμως μια στιγμή, την οποία ο ελληνισμός απέτυχε να την αξιοποιήσει, ούτε και να την κατανοήσει. (<https://kars1918.wordpress.com/2009/01/27/27-1-2009/>)

Γυναίκες ενδυμασίες. Από την έκδοση «Aubry de la Motte, Voyages», Χάγη 1727. Πρώτη είναι Ελληνίδα από τη Σμύρνη, και τελευταία νεαρή κοπέλα από την ίδια περιοχή (πηγή: Ελληνική Βιβλιοθήκη - Κοινωφελές Ίδρυμα Αλέξανδρος Σ. Ξνάσης)

Η κόρη του πλατάνου

Το φυλαχτό και ο γκιουζέλ πατσατζής

«Το γεγονός ότι όλοι οι δούλοι μαζεύονται και αφηγούνται παραμύθια στο τέλος της ημέρας, το ότι τα παραμύθια είναι το δικό τους καταφύγιο, ψυχαγωγία και παρηγοριά και, ακόμα περισσότερο, η ίδια η βασιλοπούλα αφηγείται τη ζωή της σαν παραμύθι, με άγγιξε ιδιαίτερα και λειτούργησε λυτρωτικά, σαν να υποδεικνύει ότι υπάρχει μια λεπτή γραμμή που διαχωρίζει την πραγματικότητα από τη φαντασία και το μύθο και αποτελεί πια απόφαση του καθενός το τί θα οικειοποιηθεί και πώς θα συνεχίσει την προσωπική του ιστορία». (Καλλιόπη Λιαδή, Εικαστικός και Αφηγήτρια)

Τα λαϊκά παραμύθια αποτελούν ένα πλούσιο και εκτενές πεδίο του προφορικού πολιτισμού και της άυλης πολιτιστικής κληρονομιάς. Ανήκουν στο αντικείμενο έρευνας, μελέτης και σπουδής της φιλολογικής λαογραφίας, η οποία μελετά τις κατά παράδοση ανώνυμες εκφράσεις ενός πεζού λόγου που βγαίνει από τα φυλλοκάρδια κάθε λαϊκού πολιτισμού. Με χαρακτηριστικό στοιχείο πάνω στο ήδη διαμορφωμένο από τον χρόνο και την αναδιήγηση «σώμα» τους, τις αντανάκλασεις του κοινωνικο-οικονομικού και πολιτισμικού πλαισίου μέσα στο οποίο ακούγονται, τα λαϊκά παραμύθια μεταδίδονται και αναπαράγονται από το στόμα στο αυτί - αφού περνούν πρώτα απ' την καρδιά - και υπό την επιρροή και ευχέρεια της μυθοπλαστικής διάθεσης και ικανότητας του ατομικού παραμυθά.

Πηγές (Ενδεικτικά):

- <https://www.laskaridisfoundation.org/i-istoria-stis-piges-tis-paramythia-tis/>
- <https://open.spotify.com/show/5ep87yBb7KRafvmceONu9y>
- <https://www.pontosnews.gr/686995/politika-mikrasiatika/ena-mikrasiatiko-paramythi>